Utlåtande gällande ärende: B 18/2017 rd Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2017

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. tackar ödmjukast för möjligheten att skicka in utlåtande och delta på hörande gällande Regeringens berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2017.

Vår förening stödjer även Finlands dövas förbunds utlåtande då vår primära målgrupp är teckenspråkiga i alla åldrar. Här önskar vi lyfta upp ett par punkter specifikt för teckenspråkiga finlandssvenskar. Vi stödjer förslaget med kunskapscentrum i fem olika regioner och önskar att specifikt i tvåspråkiga områden eller där flertalet teckenspråkiga finlandssvenskar bor även skall ordnas resurs som kan bemöta och ge service på finlandssvenskt teckenspråk.

Språklagstiftningens berättelse för år 2017 noterade positiva framsteg gällande finlandssvenskt teckenspråk, vissa förbättringar finns trots språkets hotade situation. Dock finns det ännu brister som behöver uppmärksamhet och klargörande.

Attityden hos allmänheten och i officiella förvaltningen gentemot teckenspråken varierar. Vi har märkt att det ännu finns okunskap gällande finlandssvenskt teckenspråk och att Finland har två nationella teckenspråk. Men vi gläds ändå åt att det inom vissa städer och regioner finns ökat intresse och kunskap, likaså strävan att ordna service på de båda teckenspråken.

De områden vi önskar särskilt uppmärksamma nämns nedan, var det finns brister / oklarhet om ansvar:

- SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRD/KOMMANDE VÅRDREFORM

Det finns fortfarande svårigheter i vissa städer att boka eller ta kontakt med en hälsostation, enligt beskrivning i språkberättelsen. Detta varierar stort inom huvudstadsregionen där t.ex. Helsingfors inte erbjuder möjlighet att boka tider via textmeddelanden eller i annan elektronisk form. Inom vissa områden inom sjukvården finns det möjlighet att efter en första fysisk kontakt få möjlighet att skicka meddelanden via elektroniska tjänster. Men hur pass anpassade, användarvänliga är dessa tjänster för teckenspråkiga äldre som inte har stor datavana och/eller som även är språksvaga i skrivna språk?

Ansvaret för att ordna teckenspråkstolkning är otydligt. Det har inträffat situationer där ingen tolk har beställts och det varit oklart vem som bär ansvaret. Vi uppfattar det som diskriminering när de instanser som har ett skilt ansvar att ge service specifikt åt hörselskadade och döva inte beställer teckenspråkstolkning, eller har tillräcklig teckenspråkskompetens att kommunicera med sina kunder.

Det finns en oro hos föreningen Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. hur tolkningen kommer att ordnas i samband med vårdreformen då Folkpensionsanstalten avsäger sig ansvaret att ordna med teckenspråkstolkning vid sjuk-/hälsocentrals ärenden samtidigt som kunskap om teckenspråk och hur man beställer tolkning inte är utbrett inom sjukvården.

Redan nu uppstår det problem vid beställning hos tolkförmedlingscentralen där de hänvisar till att sjukhus har ansvar för beställningar.
Detta hoppas vi kommer att klargöras inom snar framtid, vem som har ansvaret och vem som informerar alla instanser inom hälso- och sjukvård likaså socialtjänst så de blir medvetna om teckenspråkigas språkliga rättigheter.

- FAMILJESTÖD/SPRÅKUNDERVISNING

När kunskap om finlandssvenskt teckenspråk sprider sig leder det till ökat intresse att studera detta språk. Särskilt bland familjer har vi märkt behov av språkstöd och språkundervisning. Ett antal familjer har tidigare fått hemundervisning av stödtecken, till viss del på svenska. Ett problem är att det saknas enhetligt material. Personer som har rätt till hemundervisning producerar ofta egna material, och mest utgående från finskt teckenspråk, vilket leder till att familjer lärt sig finska tecken med svenska munrörelser och uttal. Övergången till finlandssvenskt teckenspråk går långsamt då material inte alltid finns eller ens tillräcklig språkkunskap. Man har haft olika lösningar men att blanda talade/tecknade språk är ingen god språkmodell i praktiken. Hemundervisning rättighet, vem som får lov att bedriva undervisning, skiljer sig i olika kommuner. Oftast utesluts döva eller teckenspråkiga hörande (CODA) finlandssvenskar där krav ställs att endast tolkutbildade personer som uppfyller vissa kriterier får undervisa i stödtecken eller teckenspråk. Vi önskar en förändring så att kvalité på undervisare säkerställs men att undervisarna främst skall vara teckenspråkiga finlandssvenskar. Med tanke på antalet utbildade teckenspråkstolkar på finlandssvenskt teckenspråk är mycket lågt innebär det att antalet lärare dessutom är ojämnt utspridda och medför risk för användning av övervägande finska stödtecken/finskt teckenspråk i svenskspråkiga familjer.

I familjer där modersmålet är teckenspråk, då en eller båda föräldrar är döva och barnet/barnen är hörande (coda), är språkstöd och språkundervisningsbehovet stort. Det ställer krav på att teckenspråkiga barn ska ha rätt till undervisning i teckenspråk. Situationen varierar på olika orter. Även på daghemsnivå har vi konstaterat det finns stor brist på resurser i form av teckenspråkskunniga personer samt vilja att bemöta föräldrarna och deras behov. Ett exempel är Helsingfors, var flertalet döva/hörselskadade och coda barn i daghemsåldern finns i olika daghem, och ingen åtgärd görs eller flexibilitet visas att bilda en gemensam plats åt barnen trots föräldrarnas vilja och strävan. Språkstöd och gruppidentitet är viktigt för barnen, och man bör kunna göra undantag när behov finns.

Ett enhetligt material saknas för utbildning inom stödtecken eller finlandssvenskt teckenspråk. Vi känner till flera lärare och grupper som arbetat fram egna material. En samlad resurs behövs som kan se till att material är enhetligt i hela landet. Det finns inget tydligt ansvar för detta. Vi vet inte det exakta antalet personer som använder finlandssvenskt teckenspråk men siffran är högre än antalet döva finlandssvenskar eftersom barn, anhöriga och övriga personer också hör dit. En kartläggning behövs för att kunna få bättre översikt på antalet användare och i geografisk spridning för att kunna bättre fördela resurser där det behövs.

- SPRÅKVÅRD/FORSKNING

En stor del av språkets fortlevnad och utveckling inkluderar språkvård och språkforskning. Ännu finns det inget tydligt ansvar för detta hos någon instans. Vi anser det behövs samordning och resurser för detta. Finlandssvenskt teckenspråk har idag ingen egen språkvårdare eller instans för dokumentation och språkrådgivning. Finlands dövas förbund har ett projekt som till viss del tagit hand om dokumentation men den fortsatta framtiden är oviss.

- TOLKNING/TOLKUTBILDNING

Vi önskar särskilt att en utredning görs och en satsning på fortbildning på finlandssvenskt teckenspråk som en del av tolkutbildningarna i Finland. En utbildning skall starta år 2018, men denna är endast en engångsutbildning. Behov av (nya) teckenspråkstolkar som behärskar även det finlandssvenska teckenspråket finns fortsättningsvis.

Tack vare att föreningens samarbetspartners har fått understöd till projekt för att förstärka det finlandssvenska teckenspråket är vi nu fler till antalet som känner och aktivt använder detta teckenspråk. Vi vill säkerställa även fortsatta stöd och satsningar för att utveckla språkets användning inom olika områden. Behoven är stora särskilt hos äldre och barn/unga och vi vill uppmärksamma deras språkliga rättigheter. De behöver få information och undervisning i sitt modersmål samt tillgänglighet till samhällsservice på eget språk.

Finlandssvenska teckenspråkiga r.f.

Lena Wenman
Ordförande

Magdalena Kintopf-Huuhka
Verksamhetsledare